

Віртуальна виставка

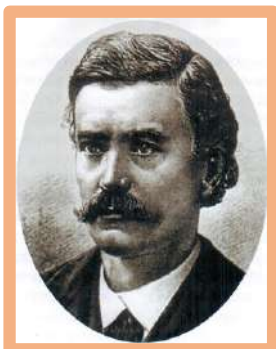
«Найвизначніші дослідники української етнографії»

Становлення української етнографії як окремої наукової дисципліни відбулося в середині XIX ст. Її розвиток тісно пов'язаний з іменами Михайла Максимовича, Миколи Костомарова, Павла Чубинського, Миколи Сумцова, Володимира Шухевича, Федора Вовка, Дмитра Яворницького та багатьох інших видатних діячів української культури. Значний внесок у розвиток українського народознавства зробили письменники Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський та ін. Провідну роль в дослідженнях з етнографії відіграло Львівське наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, при якому в 1898 році була створена Етнографічна комісія, яка видавала «Етнографічний вісник», «Матеріали до українсько-руської етнології» та ін.

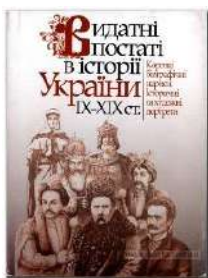
Зародженню етнографії як науки передувало накопичення етнографічних знань, витoki яких сягають часів Київської Русі.

Володимир Антонович (1834–1908) – патріарх української історичної школи

Володимир Антонович – один із найвидатніших українських істориків, батько археології, етнограф, публіцист і громадський діяч. А ще видатний педагог, який присвятив понад 30 років викладацькій діяльності. Виховав когорту видатних дослідників: Михайла Грушевського, Дмитра Багалія, Петра Голубовського, Митрофана Довнар-Запольського. Український історик Михайло Брайчевський так схарактеризував постать Антоновича в науці: «Орієнтація на європейську культуру, зокрема й історіографію, вирізняла Володимира Антоновича з-

поміж переважної більшості його попередників і сучасників, які звикли озиратися на російську і польську літератури. Він був перший справжній європеєць у вітчизняній історіографії, що підніс її над тим провінціалізмом, в якому вона потерпала досі».

Видатні постаті в історії України ХХ ст. : короткі біографічні нариси / за редакцією В. І. Гусєва. – Київ : Вища школа, 2011. – 391 с.

Наведено біографічні відомості, стисло висвітлено суспільно-політичні погляди та роль і місце кожної особи в історичному розвитку України. Вміщено короткі історичні портрети громадських, політичних і культурних діячів України, починаючи від виникнення Київської Русі й до кінця ХІХ ст.

Грабовський С. Антоновичі: приклад жертвовного служіння Україні та проєкції на сьогодні / С. Грабовський // День. – 2016. – 8-9 квіт. – С.14.

Вся родина Антоновичів спрямовувала свою діяльність на вивчення діяльності історії України, найголовніших напрямків цієї історії, написала чимало праць, які сприяли розвитку не тільки історичної науки та мистецтвознавства в Україні, а і зростанню кількох поколінь національно свідомих українських діячів, які читали ці праці, навчалися на них, використовували їхні ідеї.

Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети : навч. посіб. Кн. 1 / За ред. М. І. Панова. – Київ : Ін Юре, 2002. – 476 с.

У біографічному збірнику вміщено понад сто шістьдесят коротких біографій державних, політичних і громадських діячів України. Матеріали збірника призначені для поглиблення гуманітарної підготовки студентів вузів, технікумів, коледжів, ліцеїв. Його зміст враховує вимоги навчальних програм з курсів «Історія України», «Політологія», «Культурологія», «Історія української політичної і правової думки».

Шпак В. Рецепт від історика з Махнівки: 185 років з дня народження Володимира Антоновича / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2019. – 26 січ. – С. 7.

Не буде перебільшенням сказати, що створення Михайлом Грушевським «Історії Руси-України» стало продовженням подвижницької праці Володимира Антоновича, наукові роботи якого вперше довели на рівні фактів, а не емоцій окремішність українців від московитів-росіян. Замість, у кращому разі, «южної ветві» єдиного «велікоруского» народу чи навіть «іспорченого

польським впливом» населення «Юго-Западного края», якими в уяві великодержавних шовіністів були українці, нарешті постав самодостатній народ із власною історією і відмінним від сусідів менталітетом. Зроблений Володимиром Антоновичем висновок, що прерогативою для українців є громадянська рівність і торжество правди, для росіян – авторитет сили, а для поляків – шляхетство й аристократизм, із часом лише додає актуальності.

Скринченко В. Історична драма Володимира Антоновича / В. Скринченко // Слово Просвіти. – 2019. – 18-24 квіт. – С. 13.

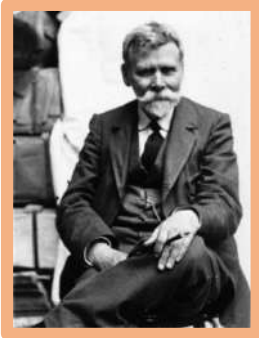
Серед національних діячів України другої половини ХІХ століття важко віднайти постать такої величини, як Володимир Антонович. Видатний учений і громадський діяч, автор фундаментальних праць з історії України від давніх часів та засновник вітчизняної історичної школи, він, навіть за твердженням його недругів, «марив про воскресіння України, для неї тільки бажав працювати...» Беззаперечний його внесок у культурно-історичну спадщину українського народу. Антоновича вважали мозковим центром українського руху, харизматичним лідером, який тримав у своїх руках усі нитки національного життя.

Додаткова інформація на сайтах:

Дослідники великої Волині: Антонович Володимир Боніфатійович [Електронний ресурс] // Історична Волинь : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://www.istvolyn.info/post/47> (дата звернення: 14.07.2024). – Назва з екрана.

Шевелєва М. Володимир Антонович – патріарх української історичної школи [Електронний ресурс] / М. Шевелєва // Український інтерес : [блог]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/volodymyr-antonovych-patriarh-ukrayinskoyi-istorychnoyi-shkoly-1163219> (дата звернення: 14.07.2024). – Назва з екрана.

Хведір Вовк (1847–1918) – антрополог, який руйнував теорію «еліття трьох народів»

Хведір Вовк заклав основи сучасної української етнології. Але не тільки цією наукою обмежувалися його зацікавлення. Вчений виявив себе і в царині історії, археології, антропології, музеєзнавства, літературознавства. Через це особливо гірко, що його ім'я понад сімдесят років перебувало під заборонаю. І навіть сьогодні про нього знають переважно науковці. Для ширших кіл громадськості Хведір Кіндратович залишається малознаною, або й зовсім невідомою постаттю.

Поліщук О. Хведір Вовк / О. Поліщук // Українські науковці та винахідники : розповіді для дітей / О. Поліщук. – Харків : Видавнична група «Основа», 2024. – С. 28-29.

Книжка містить 28 ілюстрованих оповідань біографічного змісту про українців, які жили в період з XV до XXI століття. Обрані постаті не дуже відомі широкому загалу, окремі імена відновлені в науці та суспільстві лише за часів незалежної України.

Шпак В. Черепки, цінніші за золото скіфів: 170 років від дня народження Федора Вовка / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2017. – 11 бер. – С. 10.

Науковець зі світовим іменем, чії заслуги в антропології відзначено навіть французьким орденом Почесного легіону. Саме з наукових праць Федора Вовка за кордоном уперше дізналися про унікальну стоянку давніх мисливців на мамонтів, знайдену на Чернігівщині у селі Мізин.

Шендеровський В. Вчений світового виміру / В. Шендеровський // Урядовий кур'єр. – 2007. – 16 черв. – С. 12.

Федір Кіндратович Вовк – вчений і громадський діяч кінця XIX століття – археолог, етнограф, антрополог.

Додаткова інформація на сайтах:

Про Хведора Вовка (1847-1918) та його Архів [Електронний ресурс] // Інститут археології НАН України : Цифрове сховище пам'яті : [сайт] . – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу:

<https://vovk.archive.iananu.com/biografichna-dovidka/> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Бондарчук Л. Федір Вовк: антрополог, який руйнував теорію «злиття трьох народів» [Електронний ресурс] /Л. Бондарчук // Район. Історія : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://history.rayon.in.ua/topics/687907-fedir-vovk-antropolog-yakiy-ruynuvav-teoriyu-zlittya-trokh-narodiv> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Михайло Драгоманов (1841–1895) – перший європеєць на селі

Драгоманов досліджував історію стародавнього світу, простежуючи механізм функціонування суспільства та держави, і дійшов висновку, що суспільство є цілісною системою, розвиток якої тісно пов'язаний з економікою, соціальними відносинами, політикою, духовною культурою.

Андрущенко В. Великий пророк-бунтівник Михайло Драгоманов у соціокультурному просторі України та Європи / В. Андрущенко // День. – 2016. – 9 груд. – С. 20.

Видатний український мислитель – історик, філософ, культуролог та педагог – Михайло Петрович Драгоманов. Славне ім'я Драгоманова надовго було викреслене з історії. Царизм і більшовизм ненавидів і боявся його вільнодумства, національного духу й заклику до просвітництва, відродження і розвитку національної культури, демократизму та народовладдя.

Іванченко Р. Я повертаю Україні те, що в неї вкрадено : статті, нариси, роздуми / Р. Іванченко. – Київ : Український письменник, 2005. – 422 с.

Збірник науково-публіцистичних і публіцистичних статей відомої письменниці, лауреата Державної премії України імені Т. Г. Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України, професора Раїси Іванченко містить низку вибраних творів, присвячених відродженню історичної пам'яті рідного народу та суспільним проблемам, які стояли і стоять

на Порядку денному в історичному розвитку нашої державності. Злободенність порушених проблем робить збірник актуальним, цікавим і корисним у виробленні сучасного державотворення й перспектив його розвитку.

Сюндюков І. Під чужоземним ярмом. Михайло Драгоманов та його стаття «Пропаший час»: проєкції на сьогодні / І. Сюндюков // День. – 2008. – 18 лип. – С.16.

Ясь О. Український аташе в Європі. Багатоликі відповіді Михайла Драгоманова / О. Ясь // День. – 2010. – 17 вер. – С. 7.

В пантеоні української історіографії постать М. Драгоманова посідає поза сумнівом почесне місце, що зумовлено цілою низкою обставин. Якщо взяти до уваги ще й розмаїті громадські, культурні й дослідницькі практики вченого, то стає цілком зрозумілим його становище як українського інтелектуала з досить хитким балансом інтересів між наукою та політикою.

Додаткова інформація на сайтах:

Рудяченко О. Михайло Драгоманов 1. Перший європеець на селі / О. Рудяченко [Електронний ресурс] // Укрінформ : [сайт] – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3266812-mihajlo-dragomanov-1-persij-evropeec-na-seli.html> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Юрій Кнорозов (1922–1999) – геній з Харківщини, який розгадав таємниці майя

Його пам'ятають і надзвичайно шанують у Мексиці й Гватемалі. Він випередив найавторитетніших британських і американських вчених, які були змушені визнати хибність своїх багаторічних наукових пошуків. Проте на Батьківщині майже забули про одного з найбільших геніїв ХХ століття, який розшифрував писемність давніх майя.

Шпак В. Дешифратор писемності майя: 95 років від дня народження Юрія Кнорозова / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2017. – 11 лист. – С. 9.

Таємнича писемність майя аж до середини минулого століття залишалася не підвладною найвидатнішим дослідникам. Її розгадка прославила ім'я Юрія Кнорозова.

Єгорова З. Жага пізнання: Юрій Кнорозов / З. Єгорова // *Голос України*. – 2019. – 27 лип. – С. 11.

Чимало є славних особистостей, імена яких з різних причин не надто відомі або відомі лише фахівцям. Тим часом їхній внесок у розвиток певних наук чи то мистецтва не можна применшувати. До таких особистостей належить і Юрій Кнорозов – етнограф, історик, лінгвіст, перекладач, засновник радянської майяністики.

Козоріз В. 100-річчя Юрія Кнорозова відзначатимуть на державному рівні / В. Козоріз // *Урядовий кур'єр*. – 2019. – 7 груд. – С. 16.

Його вважають засновником радянської школи майяністики, а в Мексиці українському вченому навіть встановили два пам'ятники.

Шпак В. Йому розкривали таємниці давні цивілізації : 90 років тому Україна стала батьківщиною Юрія Кнорозова, який розшифрував писемність майя / В. Шпак // *Урядовий кур'єр*. – 2012. – 21 лист. – С. 19.

Скицька У. Юрій Кнорозов // Скицька У. *Наші на карті світу. Історії про людей, якими захоплюється світ* / У. Скицька. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. – С. 183-186.

Це 80 історій про непересічних людей: українців за походженням чи місцем народження. Серед героїв книжки є добре знані Іван Пулюй, Соломія Крушельницька, Енді Воргол, Софія Яблонська, Казимир Малевич, Ігор Сікорський, Марія Примаченко. А є й ті, хто стане для читачів справжнім відкриттям: оscarоносний мультиплікатор студії «Дісней» Володимир Титла; талановитий генетик, який розвинув теорію Дарвіна, Теодозій Добжанський; харків'янин, який розшифрував писемність майя, Юрій Кнорозов. Ці люди надихають, і часом їхні біографії настільки дивовижні, що виникає думка: *«Так буває лише в кіно»*.

Додаткова інформація на сайтах:

Мараєв В. Юрій Кнорозов: Геній з Харківщини, який розгадав таємниці майя [Електронний ресурс] / В. Мараєв // *Український інтерес: [блог]*. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs> (дата звернення: 14.07.2024). – Назва з екрана.

Бондарчук Л. Федір Вовк: антрополог, який руйнував теорію «злиття трьох народів» [Електронний ресурс] /Л. Бондарчук // Район. Історія: [сайт]. – Режим доступу: <https://history.rayon.in.ua/topics/687907-fedir-vovk-antropolog-yakiy-ruynuvav-teoriyu-zlittya-trokh-narodiv> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Михайло Максимович (1804–1873) – дослідник найдавніших літературних пам'яток Київської Русі

Науковець, чий інтереси охоплювали ботаніку та історію, філологію і етнографію. Один із перших збирачів та упорядників українських народних пісень, завдяки чому стояв біля витоків українського національного руху. Творець однієї з систем правопису – «максимовичівки». Громадський діяч і близький знайомий Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Петра Гулака-Артемівського, Євгена Гребінки.

Бесараб В. Києвознавчі студії М. Максимовича / В. Бесараб // Наука і суспільства. – 2016. – № 5-6. – С. 37-42.

«Його найбільшим подвигом, як і подвигом передреволюційного українознавства, було вивчення народної основи, української історії, її точності і переконання, що український народ - це дійсний будівничий великого тисячолітнього діла української історії і одвічний господар землі, политої потом і кров'ю». Саме такими словами охарактеризував патріарх української історичної науки Михайло Сергійович Грушевський видатного співвітчизника Михайла Олександровича Максимовича.

Українська література у портретах і довідках: Давня література – література XIX ст. : довідник / редкол.: С. П. Денисюк, В. Г. Дончик, П. П. Кононенко та ін. – Київ : Либідь, 2000. – 360 с.

У довіднику відтворюється процес багатовікового розвитку української літератури від найдавніших часів до початку XX ст. Тут містяться статті-довідки про окремих письменників, статті-портрети найвагоміших в українському культурологічному просторі постатей, статті про найзначніші періодичні видання, стилі, течії, напрями в літературі тощо.

Широко представлені маловідомі архівні матеріали, вводиться чимало нових, не відомих широкому загалу імен.

Панченко В. Тест на патріотизм: Михайло Максимович – забутий аристократ духу / В. Панченко // День. – 2001. – 16 лист. – С. 18-19.

Михайло Максимович довгий час вчився й працював у Москві, але він завжди залишався українцем, не поривав зв'язків із Батьківщиною, не став манкуртом.

Історичний календар-99 : науково-популярний та літературний альманах. Вип. 5 / упоряд. А. Денисенко, В. Туркевич. – Київ : [Б. в.], 1998. – 384 с.

П'ятий випуск альманаху, що його підготував численний авторський колектив істориків, дослідників культури, краєзнавців, літературознавців, висвітлює різноманітні історичні події та життєписи видатних діячів, пов'язаних з Україною. Близько 250 матеріалів уміщено в численних рубриках: «Історичні регіони України», «Видатні історики», «Призабуті імена», «Церковні діячі», «Діячі УНР», «Визвольна війна українського народу» тощо.

Додаткова інформація на сайтах:

Шевелева М. Михайло Максимович: Не покину, поки згину, мою Україну [Електронний ресурс] / М. Шевелева // Український інтерес : [блог]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/1080514-1080514> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Михайло Максимович та його внесок у розвиток науки [Електронний ресурс] // Історія України: матеріали з української та всесвітньої історії : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <http://surl.li/zlfjpv> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Павло Чубинський (1839–1884) – безсмертний автор Державного Гімну України

Відомий вчений-етнограф, поет і журналіст, юрист, активний діяч українського національного руху на Правобережній Україні. *«Слід, що його залишив він в етнографії, заслуги його такі великі, що їх вистачило б і на декількох професійних вчених. Він був, безперечно, надзвичайно великою особистістю, але у нього начебто не було і усвідомлення своєї переваги над багатьма іншими, і з усім своїм бурхливим темпераментом він був, по суті, вражаючи скромним і невибагливим»*, – писав літературознавець Хведір Вовк.

Бріцина О. Фольклорна проза із зібрання П. Чубинського: історичні здобутки і сучасні проблеми дослідження / О. Бріцина // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 3. – С. 24-29.

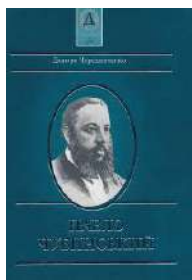
У статті йдеться про життя та наукову діяльність Павла Чубинського, а також представлено аналіз зібрання фольклорної прози «Праця етнографічно-статистичної експедиції в Західно-руський край».

Зиль А. Енциклопедист народного життя: до 180-річчя з дня народження П. П. Чубинського / А. Зиль // Слово Просвіти. – 2019. – 24-30 січ. – С. 12.

В історії українського відродження періоду ХІХ століття важко знайти людину такої потужної енергії, яку мав П. Чубинський. Адже за такий короткий час підняти віковічні перелоги українського життя і написати про світогляд українців, їхній побут і звичаї, підняти незміряний пісенний пласт, заглибитися у нього, дістатися до джерела таємничої і тремтливої струни народу, піднести весь колорит життя до значення науки і захопитися вивченням його фізичної, моральної і духовної досконалості зміг тільки Чубинський. Не можна сказати, що до нього не було діяльних етнографів і фольклористів, але кожен з них був своєрідним острівцем, а П. Чубинський зумів об'єднати всі острівці в єдиний духовний материк, ім'я якому Україна.

Зиль А. Павло Чубинський: енергія душі та розуму / А. Зиль // День. – 2013. – 1 лют. – С. 4.

Внесок Павла Чубинського у розвиток культури і науки в Україні величезний. Повернувшись із заслання, з мандатом Російського географічного товариства (РГТ) у 1869-1870 рр. він організував три етнографічні експедиції.

Череди́ченко Д. С. Павло Чубинський / Д. С. Череди́ченко. – Київ : Альтернатива, 2005. – 376 с. : іл. – (Особистість і доба).

У книзі йдеться про яскраву драматичну постать нашої історії – Павла Чубинського. Великий вчений зі світовим іменем, громадський діяч і педагог, поет і перекладач, актор і режисер, що був гнаний за всіх режимів, тепер своєю піснею об'єднав українців на творення нової держави. Його славень став державним гімном України. Роками автор книги працював у пошуках фактографічного матеріалу, пропагував і відстоював священне ім'я. Нарешті йому вдалося створити життєвий і творчий портрет цього, за словами Софії Русової, велетня української культури.

Чернега П. Павло Чубинський – велетень української етнографії / П. Чернега // Слово Просвіти. – 2019. – 7-13 бер. – С. 12.

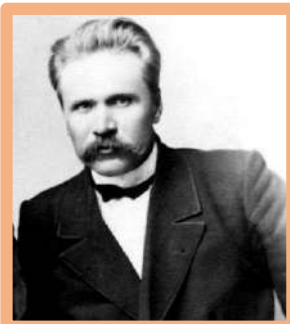
«Велетень української етнографії, який так хотів у ті глухі часи виявити всю багату індивідуальність свого народу..., всю красу його фольклору», – так оцінила С. Русова правознавця, фольклориста, громадського діяча України, предтечу української свободи Павла Платоновича Чубинського.

Додаткова інформація на сайтах:

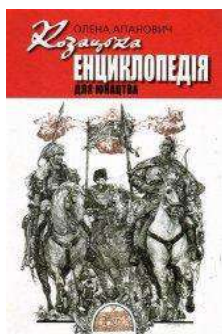
Шевелєва М. Павло Чубинський – безсмертний автор Державного Гімну України [Електронний ресурс] / М. Шевелєва // Український інтерес : [блог]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/pavlo-chubynskyj-bezsmertnyj-avtor-derzhavnogo-gimnu-ukrayiny-1160847> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Суховерська З. Чубинський Павло Платонович [Електронний ресурс] / З. Суховерська // Українське право : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2018. – Режим доступу: https://ukrainepravo.com/man_law/chubynskyy-pavlo-platonovych/?month=11&year=2017 (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Дмитро Яворницький (1855–1940) — дослідник запорозького козацтва

Завдяки Яворницькому світ побачив комплексне дослідження з історії українського запорозького козацтва. Цій тематиці він присвятив низку праць, але найголовніша з них – фундаментальна тритомна «Історія запорозьких козаків». На її сторінках висвітлено політичну, економічну, соціальну, культурну, духовну спадщину козацтва, побут, торгівлю, відносини з зовнішнім світом. Окремі роботи Дмитра Івановича присвячені діяльності Гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, славетних запорозьких кошових отаманів Івана Сірка та Петра Калнишевського, отамана задунайського козацтва Йосипа Гладкого.

Апанович О. М. Козацька енциклопедія для юнацтва :

книга статей про історичне буття українського козацтва / О. М. Апанович. – Київ : Веселка, 2009. – 717 с.: іл.

«Козацька енциклопедія для юнацтва» адресована найширшим читацьким колам, насамперед допитливому юнацтву – школярам та студентам. Хоча статті в книжці розміщені за алфавітом, вона не є класичною академічною енциклопедією, оскільки не обтяжена довідковим апаратом та посиланнями на джерела. І це було зроблено авторкою свідомо. Залучення широкого спектра наукових джерел, всебічність охоплення історичної інформації, комплексність аналізу, предметна класифікація явищ у цій праці поєднані з популярністю, художністю, емоційністю, докладністю викладу, що значно полегшує сприйняття, розуміння та засвоєння найскладнішого історичного матеріалу. Саме тому книжка виконує не тільки довідкову, енциклопедичну функцію, служить навчальним посібником для школярів і студентів, а й є захоплюючим читанням для всіх небайдужих до історії рідного народу, сприяє вихованню національної свідомості, утвердженню в суспільстві української національної ідеї.

Єгорова З. «Козацький батько» Дмитро Яворницький: до 165-річчя з дня народження Дмитра Яворницького / З. Єгорова // Голос України. – 2020. – 24 жовт. – С. 5.

Дмитро Іванович Яворницький був навдивовижу працездатний. Він працював до останнього подиху, суворо дотримуючись свого життєвого кредо: *«Працюй, працюй, не вдивляючись уперед і не озираючись назад;*

працюй, не чекаючи нізвідки і ні від кого ні нагороди, ні подяки; працюй, поки служать тобі руки і поки б'ється живе серце у твоїх грудях; працюй на користь свого народу і на користь своєї Батьківщини».

Коваленко О. «Автор» листа турецькому султану / О. Коваленко / Освіта України. – 2015. – 9 лют. – С. 15.

Навколо його імені ціле століття точилися суперечки, дослідження науковця були причиною багатьох дискусій і домислів, а його труд був таким титанічним, що всі ті, хто ламав списи у словесних баталіях стосовно Дмитра Яворницького і його праць, давно забуті, або напівзабуті. А його знаменитою «Історією запорозьких козаків» зачитувалися, і роблять це й досі. Автор її за життя так і не домогся не те що наукової чи бодай чиновної кар'єри, а навіть елементарної поваги і визнання. Здійснивши своєю працею потужний історичний екскурс у минуле цілого народу, так і залишився скромним директором створеного власними руками музею.

Купастіна Н. Невтомний дослідник і збирач старовини: Дмитро Яворницький у колі сучасників / Н. Купастіна // Українська культура. – 2005. – №11-12. – С. 6-4.

Шестаков А. Літописець Запорозької Січі / А. Шестаков // Україна молода. – 2005. – 11 лист. – С. 14.

Дмитро Яворницький не лише насмівся «вступити у поєдинок з часом», а й спромігся перемогти його, закарбувавши свій слід в історії як археолог, етнограф, фольклорист, мистецтвознавець, лексикограф, автор значної кількості наукових праць.

Шаров І. 100 видатних імен України / І. Шаров. – Київ : Альтернативи, 1999. – 496 с.

Унікальна книга кандидата історичних наук, народного депутата України Ігоря Шарова репрезентує 100 славетних імен України, які є гордістю, славою, духовним надбанням нації.

Серед них Яворницький Дмитро Іванович – історик, археолог, етнограф, фольклорист та письменник.

Додаткова інформація на сайтах:

Шевелєва М. Дмитро Яворницький – запорозький характерник [Електронний ресурс] / М. Шевелєва // Український інтерес : [блог]. – Текст.

та граф. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/1105806-1105806> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.

Тимошенко Я. Дмитро Яворницький. «Козацький Батько» з Січеслава – Дніпра [Електронний ресурс] / Я. Тимошенко // Історична правда : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/12/24/153459/> (дата звернення: 16.07.2024). – Назва з екрана.